

Безверхий Костянтин Вікторович
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торговельно-економічний університет

Bezverkhyy Kostiantyn
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Financial Analysis and Audit
State University of Trade and Economics
ORCID: 0000-0001-8785-1147

Хочай Володимир Олександрович
здобувач третього рівня вищої освіти
Державного торговельно-економічного університету

Khochai Volodymyr
a third-level Graduate of higher Education
State University of Trade and Economics
ORCID: 0009-0004-0987-3964

DOI: 10.25313/2520-2294-2024-11-10505

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

PRIMARY ACCOUNTING AS A SOURCE OF INFORMATION SUPPORT FOR THE MANAGEMENT OF CROP PRODUCTION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Анотація. Вступ. Статтю присвячено первинному обліку як джерелу інформаційного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств.

Мета. Мета даного дослідження полягає у розвитку організації первинного обліку як елемента інформаційного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств.

Матеріали і методи. Інформаційною базою дослідження є наукові праці українських авторів з питань документування господарських операцій в бухгалтерському обліку, Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах, Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів, тощо.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в розвитку методу бухгалтерського обліку в частині документування як його елемента шляхом розробки первинного документа для обліку побічної продукції при вирощуванні зернових культур, з метою уніфікації первинного обліку на сільськогосподарських підприємствах, що вирощують продукцію рослинництва.

Результати. В процесі проведеного дослідження нами було: 1) охарактеризовано існуючі вимоги до первинних документів з метою виділення основних та додаткових реквізитів первинних документів; 2) проаналізовано склад спеціалізованих форм первинних документів сільськогосподарських підприємств, що вирощують продукцію рослинництва; 3) удосконалено первинний облік побічної продукції рослинництва шляхом розробки відповідного первинного документа «Акт на приймання сирого і соковитих кормів»; 4) розроблено Чек-лист відповідності обов'язковим і додатковим реквізитам запропонованої форми первинного документа – «Акт на приймання сирого і соковитих кормів»; 5) сформовано графік документообігу для первинного документа «Акт на приймання сирого і соковитих кормів».

Перспективи. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень, вважаємо, є необхідність дискусії щодо питань обговорення, затвердження та впровадження типових первинних документів з обліку виробництва продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: облік, аналіз, первинний облік, первинний документ, документування, графік документообігу, елемент методу бухгалтерського обліку, інформаційне забезпечення, управлінський облік, управління виробництвом, продукція рослинництва, сільськогосподарські підприємства.

Summary. Introduction. The article is dedicated to primary accounting as a source of informational support for the management of crop production in agricultural enterprises.

Purpose. The aim of this study is to develop the organization of primary accounting as an element of informational support for managing crop production in agricultural enterprises.

Materials and methods. The information base of the study includes scientific works of Ukrainian authors on the documentation of business transactions in accounting, Methodical Recommendations for the use of specialized forms of primary documents for accounting production inventories in agricultural enterprises, Methodical Recommendations for the use of specialized forms of primary documents for accounting long-term and current biological assets, and others.

The scientific novelty of this study lies in the development of the accounting method regarding documentation as its element by designing a primary document for accounting by-products in grain crop production, aiming at the unification of primary accounting in agricultural enterprises engaged in crop production.

Results. During the study, we: 1) characterized the existing requirements for primary documents to highlight the essential and additional requisites of primary documents; 2) analyzed the composition of specialized forms of primary documents in agricultural enterprises engaged in crop production; 3) improved the primary accounting of by-products of crop production by developing the appropriate primary document "Act of Acceptance of Rough and Succulent Feeds"; 4) developed a checklist for compliance with the mandatory and additional requisites of the proposed form of the primary document "Act of Acceptance of Rough and Succulent Feeds"; 5) created a document flow schedule for the primary document "Act of Acceptance of Rough and Succulent Feeds".

Discussion. We consider that a promising direction for further scientific research is the need for discussion on the issues of reviewing, approving, and implementing standardized primary documents for accounting the production of crop products in agricultural enterprises.

Key words: accounting, analysis, primary accounting, primary document, documentation, document flow schedule, accounting method element, information support, management accounting, production management, crop production, agricultural enterprises.

Вступ. Первинний облік є основним джерелом інформаційного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва. Він забезпечує збір, фіксацію та систематизацію даних про господарські операції, пов'язані з виробництвом сільськогосподарських культур, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Надійність та точність первинного обліку є запорукою якісного обліку та аналітичного забезпечення в системі управління, що дозволяє ефективніше контролювати та оптимізувати процеси в рослинництві.

Первинні документи дозволяють відстежувати рух матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на всіх стадіях виробничого процесу — від підготовки ґрунту до збирання врожаю. Систематизований первинний облік сільськогосподарських підприємств забезпечує достовірність даних для подальшої аналітики та контролю, що допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, оптимізації витрат та покращення якості продукції рослинництва.

Проблема. Відсутність стандартизації первинних документів як джерела інформаційного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва унеможливує здійснення його належного аналізу та контролю на сільськогосподарських підприємствах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом питання первинного обліку як дже-

рела інформаційного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва все більше привертає увагу вітчизняних авторів. Безверхий К. В. та Ковач С. І. [1] досліджують питання обліку та оцінки біологічних активів у сільськогосподарських підприємствах. Водночас, О. Г. Бірюк та О. Ю. Смольська [3] аналізують документальне оформлення виробництва і виходу продукції садівництва. Разом з тим, колектив вітчизняних дослідників Л. Гнатишин, О. Прокіпшин та Чумак М. [4] розглядають організацію системи первинного обліку в зерновиробництві. Мельничук Я. П. [5] визначає порядок документального оформлення витрат і виходу продукції рослинництва органічного походження. Водночас, О. А. Подолянчук [6] характеризує первинний облік виробництва органічної продукції рослинництва. Разом з тим, група авторів Н. О. Томілова-Яремчук, М. М. Хомовий, С. М. Хомовий та О. Г. Макаруч [7] оцінюють формування ефективного обліково-інформаційного забезпечення для ухвалення управлінських рішень у сільськогосподарських підприємствах. Таким чином, вітчизняні дослідження охоплюють різні аспекти первинного обліку в рослинництві, підкреслюючи його важливість для забезпечення прозорості, достовірності та повноти облікової інформації, яка є основою для ефективного управління сільськогосподарськими підприємствами та їх стратегічного розвитку.

Мета даного дослідження полягає у розвитку організації первинного обліку як елемента інформаційного забезпечення управління виробництвом

продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств.

Відповідно до поставленої мети, нами сформовані наступні завдання дослідження: 1) охарактеризувати існуючі вимоги до первинних документів з метою виділення основних та додаткових реквізитів первинних документів; 2) проаналізувати склад спеціалізованих форм первинних документів сільськогосподарських підприємств, що вирощують продукцію рослинництва; 3) удосконалити первинний облік побічної продукції рослинництва шляхом розробки відповідного первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів»; 4) розробити Чек-лист відповідності обов'язковим і додатковим реквізітам запропонованої форми первинного документа — «Акт на приймання грубих і соковитих кормів»; 5) сформулювати графік документообігу для первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів».

Інформаційною базою дослідження є наукові праці українських авторів з питань документування господарських операцій в бухгалтерському обліку, Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах [10], Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів [11], тощо.

Методи дослідження. В процесі проведеного дослідження були використані загальнонаукові і спеціальні методи дослідження процесів і явищ у їхньому взаємозв'язку і розвитку, а саме: при аналізі складу спеціалізованих первинних документів сільськогосподарських підприємств, що вирощують продукцію рослинництва використано синтез та узагальнення; для характеристики існуючих вимог до первинних документів з метою виділення основних та додаткових реквізитів первинних документів — індукцію та дедукцію; для удосконалення первинного обліку побічної продукції рослинництва шляхом розробки відповідного первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» — моделювання; для розробки Чек-листа відповідності обов'язковим і додатковим реквізітам запропонованої форми первинного документа — «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» — компаративний аналіз; для формування графіку документообігу для первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» — табличний метод; для побудови гіпотези дослідження використано гіпотетичний метод. Проведено бібліографічний і бібліометричний аналіз публікацій за даною тематикою, а візуалізацію результатів дослідження проведено графічним методом у вигляді рисунків. Для формулювання висновків використано метод систематизації та узагальнення.

Гіпотезою дослідження є те, що запропонована форма первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» дозволить уніфікувати

первинний облік побічної продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств, що забезпечить потреби аналізу та контролю менеджментом вищевказаних суб'єктів господарювання.

Результати. В наших попередніх дослідженнях було висвітлено концептуальні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва [2]. Вищевказані основи охоплюють ключові аспекти організації первинного обліку, впровадження аналітичних процедур та оптимізацію управлінських процесів на основі інформаційних технологій.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [8] первинний документ це документ, який містить відомості про господарську операцію. Водночас, у Положенні про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку визначення терміну «первинний документ» наводиться з урахуванням носія інформації, а саме «первинні документи — це документи, створені у паперовій або в електронній формі, які містять відомості про господарські операції» [9]. Таке уточнення підкреслює важливість використання електронних документів поряд із паперовими, що відповідає сучасним вимогам до бухгалтерського обліку і забезпечує гнучкість та ефективність у роботі з обліковими даними. Разом з тим, у п. 9.2 ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8] та у п. 2.3 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [9] зазначається, що первинні документи повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- 1) назву документа (форми);
- 2) дату складання;
- 3) назву підприємства, від імені якого складено документ;
- 4) зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- 5) посади і прізвища (крім первинних документів, вимоги до яких встановлюються Національним банком України) осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- 6) особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Залежно від характеру господарської операції та технології обробки облікової інформації до первинних документів можуть включатися додаткові реквізити (табл. 1).

З табл. 1 видно, що у Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [9] на два додаткових реквізита (ідентифікаційний код підприємства, дані про документ, що засвідчує особу-одержувача тощо) більше, аніж у Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8]. Вказане вище, свідчить

Таблиця 1

Додаткові реквізити первинних документів

№ з/п	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8]	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [9]
1	печатка	печатка
2	номер документа	ідентифікаційний код підприємства
3	підстава для здійснення операції тощо	номер документа
4	-	підстава для здійснення операцій
5	-	дані про документ, що засвідчує особу-одержувача тощо

Джерело: сформовано автором на основі [8; 9]

про ширший підхід Положення [9] до вимог щодо оформлення первинних документів, спрямований на підвищення точності ідентифікації сторін та безпеку облікових записів.

Вищевказані вимоги забезпечують правомірність та юридичну силу документів, підвищуючи їхню достовірність та значення для бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Сільськогосподарські підприємства, що займаються рослинництвом, можуть використовувати спе-

ціалізовані форми первинних документів для обліку різних об'єктів (табл. 2).

Вищевказані первинні документи (табл. 2) забезпечують систематизацію інформації для управління виробництвом продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами. Така класифікація допомагає сільськогосподарським підприємствам, що вирощують продукцію рослинництва оптимізувати процес первинного обліку, надаючи чітку структуру для зберігання та обробки інформації про госпо-

Таблиця 2

Склад спеціалізованих форм первинних документів сільськогосподарських підприємств, що вирощують продукцію рослинництва

Об'єкт обліку	Документи
Основні засоби	<ul style="list-style-type: none"> - ф. № ОЗСГ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»; - ф. № ОЗСГ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів»; - ф. № ОЗСГ-3 «Акт на списання основних засобів»; - ф. № ОЗСГ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»; - ф. № ОЗСГ-5 «Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів»; - ф. № ОЗСГ-6 «Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів, які надійшли або вибули»; - ф. № ОЗСГ-7 «Зведена відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів»; - ф. № ОЗСГ-8 «Відомість нарахування амортизації основних засобів за методом, передбаченим податковим законодавством»; - ф. № ОЗСГ-9 «Відомість розподілу витрат з утримання й експлуатації машинно-тракторного парку»
Виробничі запаси	<ul style="list-style-type: none"> - ф. № ВЗСГ-1 «Лімітно-забірної картки на отримання матеріальних цінностей»; - ф. № ВЗСГ-2 «Лімітно-забірної картки на отримання запасних частин»; - ф. № ВЗСГ-3 «Акт про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин»; - ф. № ВЗСГ-4 «Акт витрати насіння і садивного матеріалу»; - ф. № ВЗСГ-5 «Акт на списання виробничого та господарського інвентарю»; - ф. № ВЗСГ-6 «Відомість дефектів на ремонт машини»; - ф. № ВЗСГ-7 «Товарна накладна»; - ф. № ВЗСГ-8 «Накладна (внутрігосподарського призначення)»; - ф. № ВЗСГ-9 «Відомість витрати кормів»; - ф. № ВЗСГ-10 «Книга складського обліку»; - ф. № 38-нп «Звіт обліку видачі нафтопродуктів»; - ф. № 40-нп «Звіт про рух нафтопродуктів»; - ф. № 41-нп «Картка обліку витрати палива»; - ф. М-12 «Картка складського обліку матеріалів»; - ф. 120 «Звіт про рух пального та мастильних матеріалів»; - ф. 121 «Звіт про рух матеріальних цінностей»

Продовження табл. 2

Довгострокові біологічні активи	– ф. № ДБАСГ-1 «Акт приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію»; – ф. № ДБАСГ-3 «Акт на списання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень)»
Поточні біологічні активи	– ф. № ПБАСГ-1 «Акт на оприбуткування поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю»; – ф. № ПБАСГ-2 «Акт на списання поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю (на початок збирання врожаю)»
Облік кормів	– ф. № 35 «Журнал обліку витрат кормів»; – ф. № 35а «Журнал обліку кормів»; – ф. № 92 «Акт приймання грубих та соковитих кормів»; – ф. № 93 «Акт на оприбуткування пасовищних кормів»; – ф. № 93а «Акт на оприбуткування пасовищних кормів (обчислених за укiсним методом)»; – ф. № 94 «Відомість витрати кормів»
Оплата праці	– ф. № ПСГ-1 «Табель обліку використання робочого часу»; – ф. № ПСГ-2 «Обліковий лист праці і виконаних робіт»; – ф. № ПСГ-3 «Обліковий лист тракториста-машиніста»; – ф. № ПСГ-4 «Подорожній лист трактора»; – ф. № ПСГ-5 «Наряд на відрядну роботу»; – ф. № ПСГ-6 «Розрахунок заробітної плати (оплати праці)»; – ф. № ПСГ-7 «Відомість інших доплат та утримань»; – ф. № 64 а «Листок обліку простоїв»; – ф. № 65 «Книжка бригадира з обліку праці та виконаних робіт»; – ф. № 3 «Подорожній лист легкового автомобіля»
Зернова продукція	– ф. № 67а «Виписка з реєстру про намолот зерна і зібрану площу»; – ф. № 71а «Реєстр прийняття зерна від шофера»; – ф. № 77 «Реєстр відправлення зерна та іншої продукції з поля»; – ф. № 77а «Путівка на вивезення продукції з поля»; – ф. № 77б «Талон шофера»; – ф. № 77в «Талон комбайнера»; – ф. № 77г «Талон бункериста»; – ф. № 78 «Реєстр приймання зерна та іншої продукції з поля»; – ф. № 78а «Реєстр приймання зерна вагарем»; – ф. № 80 «Відомість руху зерна та іншої продукції»; – ф. № 81а «Розрахунок переводу качанів кукурудзи повної стиглості в зерно»; – ф. № 82 «Акт на сортування й сушіння продукції рослинництва»; – ф. № 188 «Журнал обліку виданих талонів»
Садівництво і овоочівництво	– ф. № 81 «Щоденник надходження сільськогосподарської продукції»; – ф. № 83 «Щоденник надходження продукції закритого ґрунту»
Реалізація	– ф. ТТН «Товарно-транспортна накладна»

Джерело: складено автором на основі [10–14, с. 18–20]

дарські операції. Спеціалізовані форми дозволяють більш точно та ефективно документувати діяльність у рослинництві, що полегшує аналіз, аудит та складання звітності відповідно до вимог бухгалтерського обліку. Водночас, окрім затверджених типових форм первинних документів, сільськогосподарські підприємства, що займаються вирощуванням продукції рослинництва, можуть використовувати й інші форми, розроблені самостійно, якщо вони відповідають потребам управлінського персоналу та їх перелік наводиться в додатку до наказу про облікову політику сільськогосподарського підприємства.

З огляду на те, що сільськогосподарські підприємства, що займаються вирощуванням продукції рослинництва, зокрема зернових (пшениці озимої), зіштовхуються з питанням щодо відображення побічної продукції зернових, а саме — соломи в пер-

винних документах. Солома, як побічний продукт, може мати комерційну цінність або використовуватися на сільськогосподарському підприємстві для інших цілей, таких як корм для тварин чи органічне добриво, яке таке підприємство може використовувати при провадженні ним своєї господарської діяльності.

Для коректного обліку побічної продукції у зерновиробництві — соломи в первинних документах слід вказувати її обсяг, одиницю виміру та інші дані, що характеризують її як об'єкт обліку. Важливо, щоб у первинних документах були враховані всі аспекти, що впливають на вартість і використання соломи, що сприятиме прозорості бухгалтерського обліку й дозволить сільськогосподарським підприємствам ефективно використовувати свої наявні ресурси в процесі своєї господарської діяльності.

Рік		Місяць		Число		Найменування сільськогосподарського підприємства		Код ЄДРПОУ		№ бригади		Ланка		АКТ № 15 НА ПРИЙМАННЯ ГРУБИХ І СОКОВИТИХ КОРМІВ			
2024		08		15		ТОВ «АП ІМПОРТ»		39712220		2		-		ЗАТВЕРДЖУЮ: Директор <i>Хочай Володимир ХОЧАЙ</i> посада, М.П., підпис керівника сільгосппідприємства, імя та прізвище «15» серпня 2024 р.			
Комісія в складі: агронома О. Юрченка, технолога М. Денисенка, бригадира Д. Готфрїда та бухгалтера С. Ковач																	
Провела приймання <i>Солома в тюках</i>																	
Що знаходяться Ферма ВРХ, с. Чорногородка																	
Від бригади 2																	
Місцезнаходження кормів		Номер стогу, скирти, башти, траншеї, бурту		Дата укладання		Назва і якість кормів		Обсяг, куб. м		Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку		Вага		Ціна, грн./од.		Сума, грн.	
1		2		3		4		5		дебет кредит		Одиниця виміру		8		11	
Ферма ВРХ		2		10.08.2024		Солома пшениці озимої в тюках. Якість кормів - задовільна		-		276 231		ц		900,00		108000,00	

Розрахунок маси пресованих грубих кормів

Комісія шляхом вибіркового контрольного зваження тюків пресованої соломи озимої пшениці визначила середню масу одного тюка та розрахувала масу заготовленої озимої пшениці:

Номер стогу, скирти	Вид кормів	Кількість зважених тюків, шт.	Загальна маса зважених кормів, кг	Середня маса одного тюка (гр.4: гр.3), кг	Кількість заготовлених грубих кормів, ц (гр.6 * гр.5 : 100)	Маса заготовлених грубих кормів, ц (гр.6 * гр.5 : 100)
1	2	3	4	5	6	7
2	Солома озимої пшениці	75	900	12	7500	900,00

Додаток: Схема розміщення стогів, скирт, башт, траншей, буртів

Підписи членів комісії: агроном *Юрченко О. Юрченко*, технолог *Денисенко М. Денисенко*, бригадир *Готфрїд Д. Готфрїд*, бухгалтер *Ковач С. Ковач*
Відповідальний за роботу бригадир *Семенов О. Семенов* посада

Вказані в акті корми на відповідальне зберігання прийняв комірник *В. Ткач* посада підпис *Ткач*

Рис. 1. Акт на приймання грубих і соковитих кормів
Джерело: авторська розробка

Таблиця 3

Чек-лист відповідності обов'язковим і додатковим реквізітам запропонованої форми первинного документа — «Акт на приймання грубих і соковитих кормів»

№ з/п	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8]	Відмітка про відповідність	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [9]	Відмітка про відповідність
	Найменування реквізиту		Найменування реквізиту	
Основні реквізити первинного документа				
1	Назва документа (форми)	+	Найменування підприємства, установи, від імені яких складений документ	+
2	Дата складання	+	Назва документа (форми)	+
3	Назва підприємства, від імені якого складено документ	+	Дата складання	+
4	Зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції	+	Зміст та обсяг господарської операції, одиниця виміру господарської операції (у грошовому та за можливості у натуральних вимірниках)	+
5	Посади і прізвища (крім первинних документів, вимоги до яких встановлюються Національним банком України) осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення	+	Посади і прізвища (крім первинних документів, вимоги до яких встановлюються Національним банком України) осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення	+
6	Особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції	+	Особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції	+
Додаткові реквізити первинного документа				
7	печатка	+	печатка	+
8	номер документа	+	ідентифікаційний код підприємства	+
9	підстава для здійснення операції тощо	+	номер документа	+
10	-	-	підстава для здійснення операцій	+
11	-	-	дані про документ, що засвідчує особу-одержувача тощо	-

Джерело: систематизовано авторами

Для оприбуткування соломи в тюках можна використати два варіанти документального оформлення:

- 1) форму № 92 «Акт приймання грубих та соковитих кормів», що затверджена наказом Мінсільгоспу СРСР від 24.11.72 р. № 269-2, що було затверджено ще в 70-х роках минулого століття, адже нових форм на сьогодні немає, адже відповідно до постанови Верховної Ради України «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» від 12.09.91 р. № 1545-ХІІ [15] це дозволяється;
- 2) акт довільної форми розроблений та затверджений сільськогосподарським підприємством (рис. 1), який містить всі обов'язкові реквізити первинних документів відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8] та Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [9].

Вищевказані варіанти забезпечують гнучкість у виборі способу документування та зручність у використанні залежно від потреб сільськогосподарського підприємства.

Чек-лист відповідності обов'язковим і додатковим реквізітам запропонованої форми первинного документа — «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» наведено в табл. 3.

Такий чек-лист (табл. 3) надає повний огляд обов'язкових та додаткових реквізитів, які повинні міститися в формі первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів», щоб забезпечити відповідність Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8] та Положенню про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [9].

Використання акту довільної форми може бути зручнішим, оскільки дозволяє врахувати специфіку обліку на сільськогосподарському підприємстві, що

Таблиця 4

**Графік документообігу для первинного документа
«Акт на приймання грубих і соковитих кормів»**

Етап	Відповідальні особи	Термін виконання	Опис дії
1. Складання акта	Комісія з приймання	Одразу після надходження	Заповнення акта приймання
2. Передача для перевірки	Відповідальна особа	1 робочий день	Перевірка правильності оформлення
3. Обробка в бухгалтерії	Головний бухгалтер	2 робочі дні	Внесення в облік
4. Підписання	Керівник підприємства	1–2 робочі дні	Затвердження операції
5. Архівне зберігання	Архіваріус	Після завершення облікового періоду	Архівування документа

Джерело: розроблено авторами

займається вирощуванням продукції рослинництва, але важливо забезпечити відповідність законодавчим вимогам для його визнання як первинного документа.

Графік документообігу (табл. 4) для первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» повинен охоплювати весь процес руху такого документа від моменту його складання до архівного зберігання.

Такий графік документообігу (табл. 4) первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» допоможе оптимізувати документообіг та забезпечить своєчасне і правильне оформлення та бухгалтерський облік кормів. Водночас, окрім оптимізації документообігу, такий підхід забезпечує відповідність вимогам до ведення первинного обліку, надаючи відповідальним особам чіткі терміни і повноваження на кожному етапі його формування.

Запропоновану вище форму первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» доцільно включити до складу Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах, що затверджені наказом Мінагрополітики від 21.12.2007 р. № 929. Це уніфікує документообіг для всіх сільськогосподарських підприємств, що займаються обліком кормів та інших виробничих запасів, забезпечить коректне відображення даних про обсяги і надходження кормів, таких як солома, що дозволить підтримувати точність в бухгалтерському обліку та звітності, спростить впровадження форми для тих сільськогосподарських підприємств, які ще не розробили власні варіанти форми, пропонуючи

стандартну форму первинного документа, що відповідає нормативним вимогам. Таке рішення посилило методичну базу обліку виробничих запасів і сприятиме ефективному веденню бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах, що займається виробництвом продукції рослинництва, зокрема вирощуванням зернових культур.

Висновки. Для забезпечення повноти та своєчасності відображення господарських операцій з оприбуткування побічної продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами — соломи в бухгалтерському обліку запропоновано первинний документ — «Акт на приймання грубих і соковитих кормів», який було позитивно перевірено за допомогою розробленого чек-листа (табл. 2.3) на відповідність обов'язковим і додатковим реквізітам первинних документів, які передбачені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8] та Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [9]. Сформований графік документообігу для первинного документа «Акт на приймання грубих і соковитих кормів» сприяє побудові системного підходу до бухгалтерського обліку кормів на сільськогосподарському підприємстві та полегшує інтеграцію даних для подальшого аналізу і прийняття відповідних управлінських рішень менеджментом.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень, вважаємо, є необхідність дискусії щодо питань обговорення, затвердження та впровадження типових первинних документів з обліку виробництва продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Безверхий К. В., Ковач С. І. Облік та оцінка біологічних активів у сільськогосподарських підприємствах. *Фінанси, облік і аудит*. 2013. Вип. 1. С. 229–239.
2. Безверхий К. В., Хочай В. О. Концептуальні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва. *Агросвіт*. 2024. № 6. С. 85–95. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.85>.
3. Бірюк О. Г., Смольська О. Ю. Документальне оформлення виробництва і виходу продукції садівництва. *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 224–229.
4. Гнатишин Л., Прокопишин О., Чумак М. Організація системи первинного обліку в зерновиробництві. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2014. № 21(1). С. 84–91.
5. Мельничук Я. П. Документальне оформлення витрат і виходу продукції рослинництва органічного походження. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 2 (76). С. 27–32.
6. Подолянчук О. А. Первинний облік виробництва органічної продукції рослинництва. *Ефективна економіка*. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/74.pdf (дата звернення: 28.10.2024).
7. Tomilova-Yaremchuk N. O., Khomovyi M. M., Khomovyi S. M., & Makarchuk O. G. The formation of effective accounting information for managerial decision-making in agricultural enterprises. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. 4(31). P. 230–238. <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v4i31.190886>.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 28.10.2024).
9. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 28.10.2024).
10. Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування: Наказ Мінагрополітики від 27.09.2007 р. № 701. URL: <https://pravo.uteka.ua/doc/pro-zatverdzhennya-specializovanix-form-pervinnix-dokumentiv-z-obliku-osnovnix-zasobiv-i-inshix-neoborotnix-aktiviv-silskogospodarskix-pidpriyemstv-ta-metodichnix-rekomendacij-shhodo-ix-zastosuvannya-1> (дата звернення: 28.10.2024).
11. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах : Наказ Мінагрополітики від 21.12.2007 р. № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07#Text> (дата звернення: 28.10.2024).
12. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів : Наказ Мінагрополітики від 21.02.2008 р. № 73. URL: <https://pravo.uteka.ua/doc/pro-zatverdzhennya-metodichnix-rekomendacij-shhodo-zastosuvannya-specializovanix-form-pervinnix-dokumentiv-z-obliku-dovgostrokovix-ta-potochnix-biologichnix-aktiviv-> (дата звернення: 28.10.2024).
13. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: Наказ Міністерства транспорту України № 363 від 14.10.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98#Text> (дата звернення: 28.10.2024).
14. Облік і звітність сільськогосподарських підприємств: навч. посіб. / Г. Ю. Аніщенко та ін.; за ред. Т. Є. Кучеренко, Л. Ю. Мельник, В. Ф. Станкевич. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. 564 с.
15. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР : Постанова Верховної Ради України від 12.09.1991 р. № 1545-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1545-12#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

References

1. Bezverkhyy K. V., Kovach S. I. (2013). Oblik ta otsinka biolohichnykh aktyviv u silskohospodarskykh pidpriyemstvakh. *Finansy, oblik i audyt*. Vyp. 1. pp. 229–239 [in Ukrainian].
2. Bezverkhyy K. V., Khochai V. O. (2024). Kontseptualni osnovy formuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia vyrobnytstvom produktsii roslynnytstva. *Ahrosvit*. № 6. pp. 85–95. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.85> [in Ukrainian].
3. Biriuk O. H., Smolska O. Iu. (2014). Dokumentalne oformlennia vyrobnytstva i vykhodu produktsii sadivnytstva. *Problemy ekonomiky*. № 2. pp. 224–229 [in Ukrainian].
4. Hnatyshyn L., Prokopyshyn O., Chumak M. (2014). Orhanizatsiia systemy pervynnoho obliku v zernovyrobnytstvi. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Serii: Ekonomika APK*. № 21(1). pp. 84–91 [in Ukrainian].
5. Melnychuk Ya. P. (2016). Dokumentalne oformlennia vytrat i vykhodu produktsii roslynnytstva orhanichnoho pokhodzhennia. *Visnyk ZhDTU*. № 2 (76). pp. 27–32 [in Ukrainian].
6. Podolianchuk O. A. (2021). Pervynnyi oblik vyrobnytstva orhanichnoi produktsii roslynnytstva. *Efektivna ekonomika*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/74.pdf [in Ukrainian].
7. Tomilova-Yaremchuk N. O., Khomovyi M. M., Khomovyi S. M., & Makarchuk O. G. (2021). The formation of effective accounting information for managerial decision-making in agricultural enterprises. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 4(31). pp. 230–238. <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v4i31.190886>.

8. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [in Ukrainian].
9. Polozhennia pro dokumentalne zabezpechennia zapysiv u bukhhalterskomu obliku: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 88 vid 24.05.1995 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia spetsializovanykh form pervynnykh dokumentiv z obliku osnovnykh zasobiv i inshykh neoborotnykh aktyviv silskohospodarskykh pidpriemstv ta metodychnykh rekomendatsii shchodo yikh zastosuvannia: Nakaz Minahropolityky vid 27.09.2007 r. № 701. URL: <https://pravo.uteka.ua/doc/pro-zatverdzhennya-specializovanix-form-pervinnix-dokumentiv-z-obliku-osnovnix-zasobiv-i-inshix-neoborotnix-aktiviv-silskogospodarskix-pidpriemstv-ta-metodichnix-rekomendacij-shhodo-ix-zastosuvannya-1> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo zastosuvannia spetsializovanykh form pervynnykh dokumentiv z obliku vyrobnychykh zapasiv v silskohospodarskykh pidpriemstvakh: Nakaz Minahropolityky vid 21.12.2007 r. № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07#Text> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo zastosuvannia spetsializovanykh form pervynnykh dokumentiv z obliku dovgostrokovykh ta potochnykh biolohichnykh aktyviv: Nakaz Minahropolityky vid 21.02.2008 r. № 73. URL: <https://pravo.uteka.ua/doc/pro-zatverdzhennya-metodichnix-rekomendacij-shhodo-zastosuvannya-specializovanix-form-pervinnix-dokumentiv-z-obliku-dovgostrokovix-ta-potochnix-biologichnix-aktiviv-> [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Pravyl perevezen vantazhiv avtomobilnym transportom v Ukraini: Nakaz Ministerstva transportu Ukrainy № 363 vid 14.10.1997 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98#Text> [in Ukrainian].
14. Oblik i zvitnist silskohospodarskykh pidpriemstv: navch. posib. / H. Iu. Anishchenko ta in.; za red. T. Ie. Kucherenko, L. Iu. Melnyk, V. F. Stankevych. Uman: Vydavets "Sochinskyi M. M.", 2024. 564 p. [in Ukrainian].
15. Pro poriadok tymchasovoi dii na terytorii Ukrainy okremykh aktiv zakonodavstva Soiuzu RSR: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 12.09.1991 r. № 1545-KhII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1545-12#Text> [in Ukrainian].